

a középiskolákat — s mivel egy kis jussa volt az anyja után, gazdálkodott s anyakönyvvezető lett egy kis faluban, megnősült, pénzre tett szert, kiutazott Franciaországba, felkereste atyját s azzal együtt egy maire-t, a ki előtt az apa *elismerte fiának Aurélt* — s megengedte neki, hogy ezentúl a nevét és a rangját viselje.

Az ifju így haza jövén, első dolga volt a vallás- és közoktatásügyi minisztérium révén az apai elismerést érvényesíttetni. A pápa aztán bevezette az anyakönyvbe — a minisztérium rendelkezésének szem elől tévesztésével — a következőket:

La Grande Alphons Hector marquis Toulonban ekkor és ekkor tett, hivatalosan felvett nyilatkozatában elismerte, hogy az itt keresztelt s anyakönyvezett az ő gyermeke, s megengedte, hogy az ezentúl nevét *[sic!]* viselje s így ezentúl neve La Grande marquis, ami feljegyeztetik stb.

Igy lett a törvénytelen magyar állampolgár Bogariu Aurél-ból La Grande Aurél marquis, a mely címet ő grófra magyarosította. És tovább is élt buzgóan hivatalának, amíg egyszer ez a — bár nem tulságosan jelentőséges — monstrum kipattant s az ügy a megfelelő forumok vizsgálatának tárgyát képezte.

A vizsgálat két irányú volt: a cím- és a név ügyében folyt vizsgálódás.

A címmel hamar rendbe került a hatóság. Ott voltak sarkalatos elvek és pedig:

1. törvénytelen nem viselhet semmi rangot, fő vagy köznemesi címet.
2. senki sem vehet fel uralkodójának kegyelmi ténye nélkül címet.
3. a magyar uralkodó idegen rangot nem adhat senkinek.
4. honfiusítás nélkül nem oltható be idegen nemesi család idegen országba.

S mivel, Aurél ur illegitimus, királyi kegyelemben nem részesült, s a La Grande marquis — család nem nyert indigenatust s így e

rangot a magyar király nem is adhatta meg alattvalójának Aurélnak, — ennél fogva az ő marquis, illetve az általa használt grófi címe — semmis!

Most jött a név kérdése.

Törvénytelen magyar állampolgárt, ha magyar állampolgár fiául elismer — azzal még nem nyeri el az atya nevét, csak arra jogosult, hogy természetes atyja fiának tartsa magát és mondja magát. Itt, — amint hallomásból tudom — ez elv nem volt minden aggodalom nélkül elfogadható. Ez esetben — állítólag! — azt óhajtá tudni a hatóság, hogy a *francia törvények* miképen ítélnék ily esetben. Ezért a külügyminisztérium utján a bécsi francia nagykövetséget kereste meg, hogy — ott mi az elismerés jogi következménye? A nagykövetség gall udvariassággal úgy nyilatkozott, hogy Bogariu Aurél Franciaországban, a hol a törvény a címeket eltörölte, az ördög bánja lehet: — Auréle Marquis La Grande!

Mi azonban eddig nem tartottuk kérdésnek azt, vajjon egy magyar állampolgárra — bir e hatallyal más törvény, — mint a magyar? Azonban már az is, hogy megkérdezték a francia hatóságot, hogy ott mi a vélemény ebben az eléggé szokatlan esetben — gondolkozóba ejti az embert, — hogy vajjon úgy van-e?

A mi véleményünk — s azt hisszük ez az általános vélemény is —: Bogariu Aurél úr csak akkor tarthat igényt természetes atyja címére és nevére, ha törvényessé és francia állampolgárrá lesz.

Annyi azonban tény — s ezért mertük ezt a tényt csodabogárnak minősíteni —: Bogariu Aurél úr, ki ma is La Grande Aurél magyar állampolgár és magyar állami tisztviselő. Nem kell külön megemlítenem, hogy ő is kifogástalan úri ember, hisz ha nem lenne az — nem is ejtettünk volna szót az egész esetről.

Rexa Dezső.

A levéltárosok továbbképzése.

A m. kir. belügyminisztérium néhány évvel ezelőtt igen életre való s nagy gyakorlati haszonnal járó intézményt létesített, amennyiben az igazságügyminiszterrel egyetértően jogi és

államtudományi továbbképző tanfolyamot rendez évenként a bírói kar és a közigazgatási tisztviselők részére.

A múlt év őszén már negyedizben nyílt

volna meg ez a tanfolyam, ezuttal két helyen, Budapesten és Kolozsváron. Akinek alkalma volt ezeknek a tanfolyamoknak programját átnézni, megállapíthatja, hogy azok rendezése nemcsak elméleti, hanem gyakorlati szempontokból is üdvös eredménnyel biztat.

Nem szorul bizonyításra, hogy a lelkiismeretes tisztviselő a reá bízott munkakört a köz javára csak akkor tudja igazán eredményesen betölteni, ha tudását folyton fejleszti, ha ismeretkörét állandóan bővíti, mert csak így tud lépést tartani a korrallal, mely új meg új eszméket, más-más tudományos megállapításokat vet felszínre.

Az önképzésnek tehát a tisztviselők életében fontos szerepe van, de ez a törekvés csak akkor lehet igazán eredményes, ha szakemberek adnak útmutatást az ismeretek utvesztőjében, mely manapság a tudomány minden ágában a folytonos változások és újítások következtében egyre növekszik.

Ezért rendeztek továbbképző tanfolyamokat a tanárok és tanítók részére is, hogy egyrészt az önképzést megkönnyítsék, másrészt azt helyes irányba terelve, a haladást lehetőleg egységes alapon segítsék elő.

Ha figyelembe vesszük azt, hogy az ifjúság nevelésével és tanításával foglalkozó tanárok, tanítók, de a bírák és közigazgatási tisztviselők is, szakiskolákat végeztek, ahol legalább elméleti ismereteket szerezhettek; ha tudjuk, hogy mindama ismereteket, melyeket hivatásuk betöltésénél érvényesítenek, szakemberek vezetése mellett sajátították el; végül, ha fontolóra vesszük, hogy mindezek a már megszerzett ismereteiket a megfelelő szakirodalom tanulmányozásával egy kis jóakarat mellett elég könnyen tovább fejleszthetik, meg kell állapítani, hogy a részükre rendezett továbbképző tanfolyamok az önképzést, a haladást annyira megkönnyítik, s ezzel a művelődést oly kedvező körülmények között biztosíthatják, hogy az ismeretek megszerzése ugyszólván a legcsekélyebb fáradsággal jár.

Ezzel szemben azt is meg kell állapítani, hogy a levéltárosi kar helyzete e tekintetben a lehető legmostohább, mert mindazokat az ismereteket, amelyeket hivatásuk lelkiismeretes és eredményes betöltéséhez meg kell szerezniök,

csak a legnagyobb nehézségek között sajátíthatják el. Az egyetemi előadásokból a levéltárosi állás betöltéséhez megkívánt elméleti ismeretek részben megszerezhetők ugyan, de a gyakorlati ismereteket csak levéltárakban lehet elsajátítani; erre pedig igen kevés embernek van alkalma, vagy talán helyesebben *módja*. De az alapos, elméleti kiképzésnek is van egy jelentékeny akadálya s ez a megfelelő szakirodalom hiányossága, mely szinte lehetetlenné teszi, hogy a levéltáros a történelem összes *segédtudományaiban* alapos tájékozódást szerezhessen magának. Ha ez az akadály nem is gátolná, vagy nehezené meg tulságosan az önképzést, mennyivel eredményesebbé lehetne azt tenni, ha a m. kir. belügyminiszterium a levéltárosi kar részére is rendezne — legalább időnként — tanfolyamokat, ahol a levéltárosi állás betöltéséhez szükséges ismeretek elsajátítása szakemberek vezetése, illetve előadása nyomán igen könnyen volna elérhető.

Ez a továbbképzés — beismerjük — nem érinti oly közvetlenül az államgépezet munkáját, mint a bíráké, vagy a közigazgatási tisztviselőké s talán a nagy általánosságban vett közérdekkel sem függ annyira össze, mint a tanárok és tanítók továbbképzése, mégis elvitázhatatlan, hogy tisztán *tudományos* szempontból igen nagy gyakorlati haszonnal járna.

Mert mi volna a vármegyei levéltárosok igazi hivatása? Semmi esetre sem annyi mindenféle jelentéktelen és sok tekintetben haszontalan munka végzése, amelyet manapság igen sok vármegyében a levéltárosokra hárítanak, hanem e helyett a reájok bízott levéltárat kellene mindenekelőtt rendezni, az azokban elrejtett történelmi fontossággal bíró adatokat felkutatni, napvilágra hozni, hogy az így feldolgozott adatokból, mint apró mozaikokból valamikor kialakulhasson hazánk történelmének legapróbb részletekig kidolgozott képe.

Ezt a tudományos hivatást betölteni nem igen elég az iskolákban megszerezhető ismerethalmazzal, erre nem elegendő a hiányos alapokra támaszkodó önképzés, ehhez több szükséges: a történelemnek, az élet mesterének, megbecsülése, a történelmi szellemnek bevitele a rideg bürokratikus gondolkodás formáságai közé s minden lehető módon elősegítése annak, hogy

minden vármegye levéltára egy olyan központ legyen, ahova egy-egy vármegyének történetére vonatkozó kutatások és érdeklődések számai összefutnak.

E cél elérését, — melyhez parányi idealizmus is szükséges — jelentős lépéssel megközelítenék a levéltárosok részére rendezendő tanfolyamok, mert ha a bíró és közigazgatási tisztviselő a továbbképző tanfolyamokon látó körét szélesbítheti, ha a tanár, vagy tanító a neveléstudomány gyakorlati ujtásait és a tudomány újabb vívmányait eredményesen fordíthatja a maga és tanítványai hasznára, talán a levéltárosok részére rendezendő tanfolyamoknak is meglenne az az üdvös eredménye, hogy a le-

véltárosok is bővíthetnék szakismereteiket s ennek révén a levéltárak ügye is kiemelkednék abból a nagyon is elhanyagolt állapotból, melybe a nemtörődömség — a történelmi kutatások s így a tudományos élet kárára is — taszította.

A levéltárosi kar tekintélyes része eddig is tanujelét adta annak, hogy az önképzés után megszerzett ismeretekkel jelentős irodalmi tevékenységet fejt ki s így mindenkép rászolgált arra, hogy működését az illetékes tényezők jóindulattal támogassák és rendelkezésre bocsássák mindazokat az eszközöket is, amelyek a hivatásuk betöltését lehetővé teszik, vagy legalább is megkönnyítik.

Sümeghy Dezső
Csanádvármegye főlevéltárosa.

Ónody Lidia gyermekei.

Fejérvármegye könyvtárában a 726 leltári szám alatt őrzök egy kötetet — az elsőt — Márton József „Német-magyar és magyar-német Lexiconából“ (Bécs, 1807), amelyet egykori tulajdonosa, Kóczán Lajos¹⁾ egy néhány bejegyzéssel látott el. Ezek elsői tisztán könyvészeti jelentőségűek s különösen szótáriródalomtörténeti szempontból figyelemreméltók. De a könyv utolsó fehér lapján több feljegyzést találunk, — ezek pedig a családtörténelem számára nyújtanak néhány adalékot.

Ime, a feljegyzés szóról szóra:

... die 13 Julii 1811 Komar.

1. Mater Mea Beate Defuncta Nob: Lidia Onody, fila (!) primogenita Nob: Stephani Onody Notarii tunc temporis Szönyinensis (!), nupsit prima vice Nob: Samueli B. Teremhegyi V. D. M.* Nemes Dédiensi d. 23 Julii 1779. — Filium ab hoc viro Rev: progenuit d. 20 Junii 1780 hom. Ludov. Secunda vice progenuit Puell. Elisab: 3 Marcii 1782.

2. Praefata B. D. M. L. O. nupsit secunda vice Patri meo Beat. Defuncto Francisco Kótzán d. 19 Novem. 1783. V. D. M. tunc temp. Szent Gálinensi, qua natus sum ego Ludovicus Kótzán 23 Januarii 1785. Szent Gálien. vicissim nata est Filia Sophia Kótzán.

3. Tertia vice nupsit optima M. mea L. O. N. Alexandro Körösi d. 15. Aprilis 1790. cum natus est 8 Aprilis 1791. Filius Alexander

¹⁾ E Kóczán Lajos, mint a pápai ref. tógátus diák a szótár megrendelői között a 477. sorszám alatt található (II. rész 11 lap).

Körösi. Vicissim natus est alter filius masculus Josephus Körösi 8 Octobris 1792. — Vicissim nata est Filia Sophia Körösi 14. Aprilis 1794. quae decessit 10. Septembris 1797.

4. Decessit Ipsa Mater optimae memoriae N. Lidia Onody die 11 ma Aprilis 1797. Büssüni C. S.

5. Soror dilecta Elisabetha Teremhegyi nupsit 23-a Februarii 1807. Nob. Ladislao Lándor in Komár.

6. Posonium perveni die 20-ma Maii 1811. (d. Luna.)

7. Viennam perveni die 9-na Junii 1811. (d. Solis.)

E néhány sorból a következő származási töredékek állíthatók össze:

I.		
Teremhegyi Sámuel († [?] 1783 előtt.)		
Onody Lidia († 1797. IV. 11.)		
(házas: 1779. VII. 23.)		
Lajos	Erzsébet	
*1780. VI. 20.	*1782. III. 3.	
	Lándor Lászlóné	
	(1807. II. 23.)	
II.		
Kóczán Ferenc († [?] 1790. előtt.)		
Onody Lidia		
(házas: 1783. XI. 19.)		
Lajos *1783. XI. 19.	Zsófia *1785. I. 23.	
	(† 1794 előtt ?)	
III.		
Körösi Sándor		
Onody Lidia		
(házas: 1790. IV. 15.)		
Sándor	József	Zsófia
*1791. IV. 8.	*1792. X. 8.	*1794. IV. 14
		† 1797. IX. 10.
Rexa Dezső.		

Vestib. Anonim. Magister
= ref. pap.